

Rozbor textilních fragmentů z meče a šavle z pohřebiště Olomouc – Nemilany

Helena Březinová

Odborný posudek se týká textilních fragmentů, které se dochovaly na dvou železných předmětech nebo v jejich těsné blízkosti v hrobech z raněstředověkého pohřebiště Olomouc – Nemilany.

Prvním předmětem je železný meč (inv. č. 22/98-240-1), druhým železná šavle (inv. č. 22/99-381-1). Odborná analýza textilních fragmentů byla provedena po konzervaci obou artefaktů, prováděně v Technickém muzeu v Brně pod vedením A. Selucké.

Textilní fragmenty byly dochovány téměř po celém povrchu meče, u šavle byly textilie dochovány ve vrstvě hlíny obalující železný předmět. Situace před konzervací byla detailně zdokumentována fotograficky. Během konzervačního procesu byla značná část dochovaných textilií odstraněna nebo porušena. Odborný textilní posudek, provedený 17. 3. 2000, tedy vycházel z fotografií, zbylých fragmentů na předmětech a dále z malých fragmentů, které odpadly z povrchu artefaktů ještě před konzervací.

Při odborné analýze textilních fragmentů byly určeny všechny charakteristické parametry, některé však vzhledem ke stavu zachování s určitými omezeními (např. u textilních fragmentů, které jsou zcela prostoupené korozí nebo se jedná pouze o otisky, není možné určit textilní surovinu ani původní barvu; u drobných fragmentů většinou není možné rozeznat osnovu od útku, je tedy rozlišována pouze první a druhá soustava nití).

Textilní fragmenty z meče z hrobu H41

Předmět: železný meč s fragmentárně dochovanou dřevěnou pochvou

Lokalita: Olomouc – Nemilany, trať „*Na Kopci*“

Inventární číslo: 22/98-240-1

Textilní fragmenty: Pozůstatky textilní struktury byly dochovány téměř po celém povrchu meče (kromě rukojeti), po obou jeho stranách, ne v souvislé ploše, ale vždy lokálně na menších plochách. Na několika místech bylo patrné, že textilní zbytky se nacházejí přímo na povrchu železného meče, pod vrstvou dřeva z pochvy. Před konzervací byly velmi dobře patrné rozdílné struktury tkanin, bylo možné rozlišit 3 typy vazeb (typ I, II, III). Po konzervaci se povrch docho-

vaných fragmentů značně setřel, takže čitelnost struktur byla značně omezena. Dobře dochované zůstaly fragmenty odpadlé z povrchu meče již před konzervací.

Tkanina – typ I (obr. 1, 2)¹

Způsob dochování: textilní fragmenty typu I byly dochovány na těle meče, nejvíce po obou stranách hrotu, dále na samostatných fragmentech odpadnutých z povrchu předmětu.

Rozměry fragmentů (v mm): na hrotu 30 × 35; 10 × 25; na těle 18 × 12; 7 × 7; 70 × 20; 21 × 6; 10 × 8; 12 × 15; 27 × 10; 14 × 15; 30 × 15; 15 × 12; 6 × 12; 11 × 4; 12 × 4; 65 × 15; 40 × 14; 51 × 17; samostatně dochované (odpadnuté) fragmenty 21 × 12; 15 × 10; 8 × 3; 8 × 4; 9 × 4; 19 × 15; 14 × 19; 17 × 7; 7 × 3; 5 × 4; 16 × 6; 4 × 4; 4 × 5; 22 × 12; 4 × 4; 4 × 5; 10 × 2; 4 × 3; 10 × 4; 3 × 5; 5 × 5; 6 × 4.

Vazba: třívazný kepr (2/1).

Dostava: 8 nití/10 mm v jedné soustavě, 10 nití/10 mm ve druhé soustavě.

Tloušťka nití: 0,6 mm v obou soustavách.

Zákrut nití: slabě točený zákrut Z v jedné soustavě, slabě točený zákrut S ve druhé soustavě.

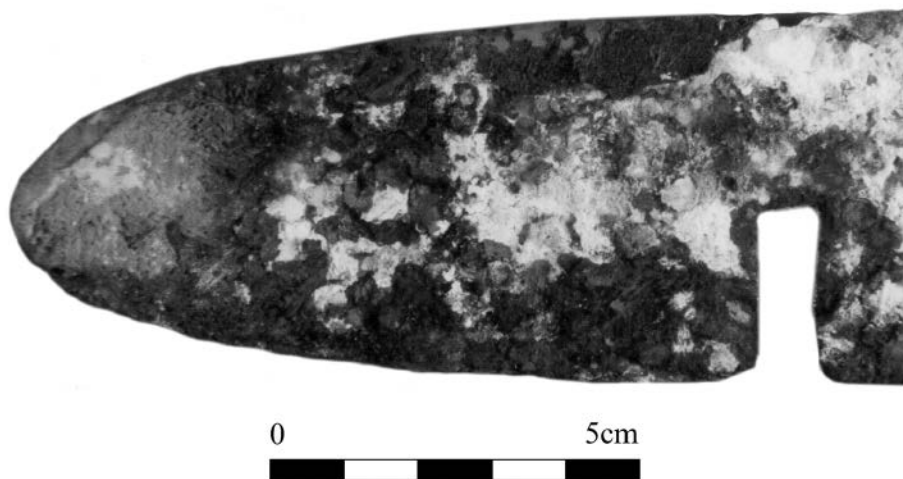
Barva: původní barvu nelze určit.

Textilní surovina: není určitelná, protože textilní vlákna jsou zcela prostoupena korozí, takže není dochována jejich původní buněčná struktura.

Další charakteristika: na hrotu meče je patrné, že tkanina typu I se nacházela pod tkaninou typu II.

Tkanina – typ II (obr. 1, 3)

Způsob dochování: textilní fragmenty typu II byly dochovány na hrotu meče a na dvou samostatných fragmentech.

Obr. 1. Textilní fragmenty typu I a II dochované na hrotu meče. Stav před konzervací.

Abb. 1. Auf der Schwerts Spitze erhaltene Textilfragmente von Typen I und II. Zustand vor der Konservierung.

¹ Obrázky 1 až 5 vycházejí z originálních podkladů přiložených k nálevové zprávě (Kalábek 2001).

Rozměry fragmentů (v mm): na hrotu 3 × 3; 5 × 6; samostatně dochované fragmenty 14 × 12; 9 × 7.

Vazba: pětivazný kepr (3/2).

Dostava: 12 nití/10 mm v jedné soustavě, 12–14 nití/10 mm ve druhé soustavě.

Tloušťka nití: 0,5–0,6 mm v jedné soustavě, 0,4–0,5 mm ve druhé soustavě.

Zákrut nití: slabě točený S v jedné soustavě, Z ve druhé soustavě.

Barva: původní barvu nelze určit.

Textilní surovina: není určitelná, protože textilní vlákna jsou zcela prostoupena korozí, takže není dochována jejich původní buněčná struktura.

Další charakteristika: na hrotu meče tkanina typu II překrývá tkaninu typu I.

Obr. 2. Detail tkaniny typu I. Stav před konzervací.

Abb. 2. Detail des Gewebes vom Typ I. Zustand vor der Konservierung.

Tkanina – typ III (obr. 4)

Způsob dochování: textilní fragmenty typu III byly dochovány na těle meče a na samostatných fragmentech; fragmenty byly dochovány velmi špatně, jejich povrch byl téměř hladký, takže charakteristické znaky byly určitelné jen velmi obtížně.

Rozměry fragmentů (v mm): na těle 30 × 10; 33 × 10; 36 × 20; 33 × 12; samostatně dochované (odpadnuté) fragmenty 20 × 11; 19 × 21; 30 × 16; 24 × 12; 11 × 10; 20 × 18.

Vazba: třívazný kepr (2/1).

Dostava: 20–21 nití/10 mm v jedné soustavě, 19–20 nití/10 mm ve druhé soustavě.

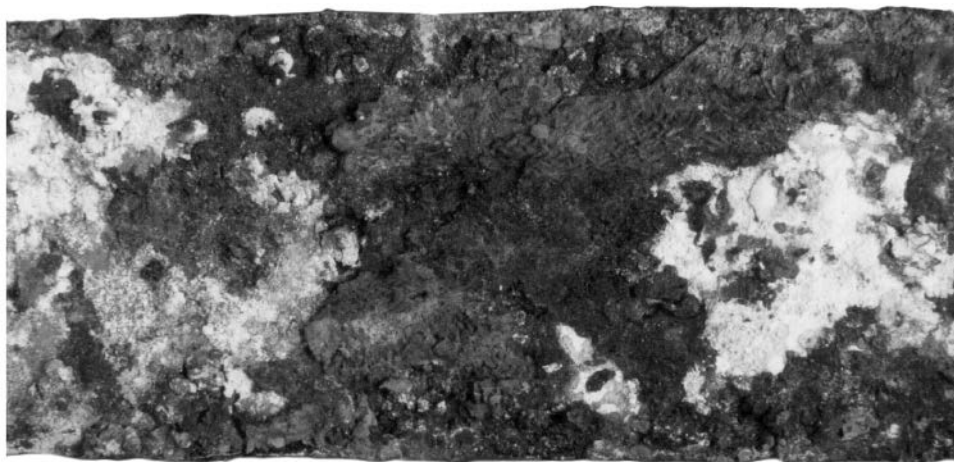
Tloušťka nití: 0,2–0,4 mm v obou soustavách.

Zákrut nití: slabě točený Z v jedné soustavě, slabě točený S ve druhé soustavě.

Obr. 3. Detail tkaniny typu II. Stav před konzervací.

Abb. 3. Detail des Gewebes vom Typ II. Zustand vor der Konservierung.

Obr. 4. Textilní fragmenty typu I a III zachované na těle meče. Stav před konzervací.

Abb. 4. Auf der Schwertklinge erhaltene Textilfragmente von Typen I und III. Zustand vor der Konservierung.

Barva: původní barvu nelze určit.

Textilní surovina: není určitelná, protože textilní vlákna jsou zcela prostoupena korozí, takže není dochována jejich původní buněčná struktura.

Další charakteristika: superpozice s pozůstatky tkanin typu I a II nebyla nikde zaznamenána.

Interpretace textilních fragmentů dochovaných na meči

Na povrchu železného meče se dochovaly zbytky třech různých tkanin – dvou tkanin s keprovou vazbou 2/1 s odlišnou hustotou (typ I, III) a jedné tkaniny v keprové vazbě 3/2 (typ II).

Při textilní analýze bylo zjištěno, že tkanina typu I a III byla dochována po celém těle meče, po obou jeho stranách, kromě rukojeti. Tkanina typu II se dochovala na hrotu meče a na dvou samostatných fragmentech, u kterých ovšem již nebylo možné zjistit, odkud odpadly. Rovněž bylo pozorováno, bohužel pouze na jednom místě, že tkanina typu II překrývala tkaninu typu I. Jedná se o velmi zajímavá zjištění, která dokládají, že železný meč, uložený v dřevěné pochvě, byl chráněn ještě vrstvou tkanin. Je pravděpodobné, že samotný meč byl zabalen do tkaniny a že vnitřní strany dřevěné pochvy byly vyloženy tkaninou, což by odpovídalo tkaninám typu I a III. Funkce tkaniny typu II není jasná, dochována byla pouze (?) na hrotu. Snad se jednalo ještě o jednu vrstvu ochrany hrotu cenného předmětu, jakým železný meč v raném středověku bezpochyby byl.

Textilní fragmenty z šavle z hrobu H64

Předmět: hliněná krusta obalující dřevěnou pochvu železné šavle (obr. 5)

Lokalita: Olomouc – Nemilany, trať „Na Kopci“

Inventární číslo: 22/99-381-1

Textilní fragmenty: Stopy po textilní struktuře byly dochovány na třech místech v hliněné krustě ve formě otisků, které byly poměrně špatně dochované a velmi křehké, takže se rychle rozpadaly na prach. Hliněná krusta obalovala vně dřevěnou pochvu šavle, původní textilie se nacházela mezi dřevem z pochvy a hlinou.

Rozměry fragmentů (v mm): 13 × 13; 30 × 22; 40 × 30.

Vazba: třívazný kepr (2/1).

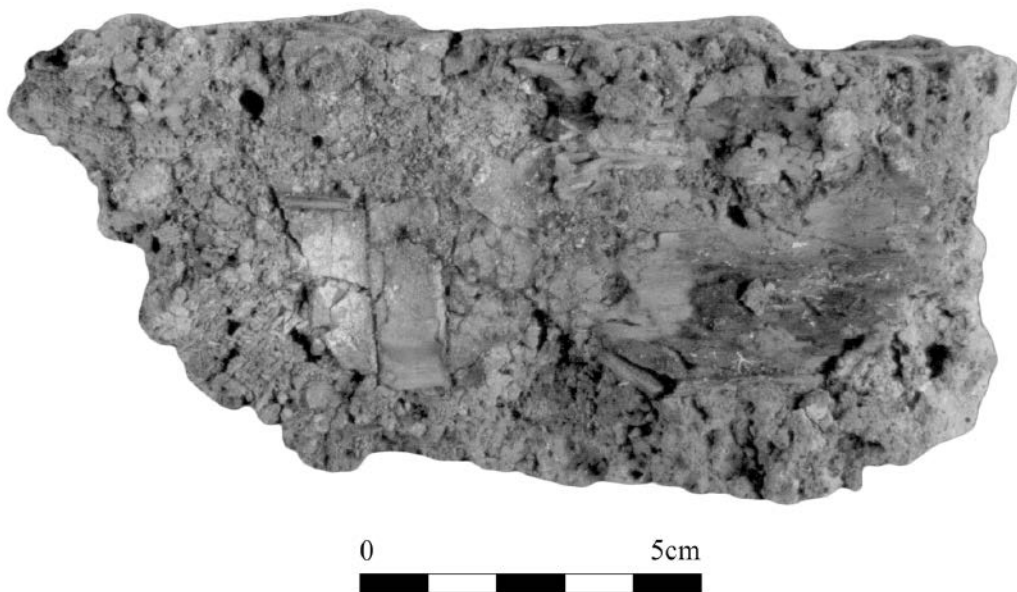
Dostava: 9 nití/10 mm v jedné soustavě, 10 nití/10 mm ve druhé soustavě.

Tloušťka nití: 0,5–0,7 mm v obou soustavách.

Zákrut nití: slabě točený S v obou soustavách.

Barva: původní barvu nelze určit.

Textilní surovina: není určitelná, protože původní textilní vlákna nejsou dochována, v hlině se zachovaly pouze otisky původní tkaniny.

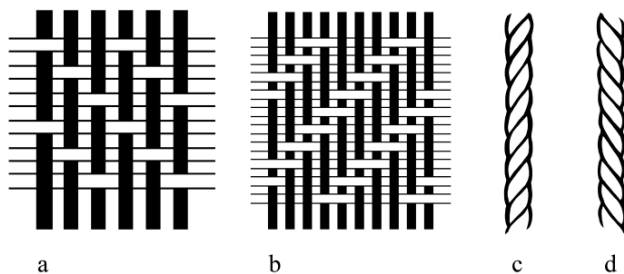

Obr. 5. Fragments dřevěné pochvy a tkaniny zachované v hliněné krustě.

Abb. 5. Fragmente einer Holzschiede und eines in der Tonkruste erhaltenen Gewebes.

Interpretace textilních fragmentů dochovaných na šavli

Díky zjištění, že tkanina se původně nacházela na povrchu dřevěné pochvy, se můžeme domnívat, že se jedná o pozůstatky oděvu zemřelého nebo, což je méně pravděpodobné, o pozůstatky textilního vyložení pohřební schránky. Jedná se však o tak malé a špatně zachované fragmenty, že není možná jakákoliv další konkrétnější interpretace.

Obr. 6. Schématické zobrazení identifikovaných tkalcovských vazeb a zákrutů nití – a) keprová vazba 2/1; b) keprová vazba 3/2; c) zákrut Z; d) zákrut S (kresba J. Štanclová).

Abb. 6. Schematische Darstellung der identifizierten Webbindungen und Zwiwindrehungen – a) Köperbindung 2/1; b) Köperbindung 3/2; c) Z-Drehung; d) S-Drehung (Zeichnung: J. Štanclová).

Analyzované textilní fragmenty ze dvou předmětů z pohřebiště v Olomouci – Nemilanech představují pouze velmi skromný příspěvek k poznání raněstředověké textilní produkce, přinesly však cenné poznatky o způsobu ukládání předmětů hrobové výbavy a jsou dokladem výroby a používání složité pětivazné keprové vazby (obr. 6b), která byla v našem prostředí zatím identifikována pouze v ojedinělých případech, například v nálezovém souboru z pohřebiště v Klecanech (Březinová 2010, 31).

Prameny

Březinová, H. 2000: Odborný posudek textilních fragmentů z Nemilan (okr. Olomouc). Příloha 4. In: Kalábek, M., Nemilany 1. NZ ACO č. j. 98a, b/2001, uložena v archivu Archeologického centra Olomouc. Olomouc.

Literatura

Březinová, H. 2010: Klecany I. a II. Textil z pohřebišť. In: Profantová, N. a kol., Klecany. Raně středověká pohřebiště II. Praha, 29–34.

